

Панасюк В. М.

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аудиту,
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

РОЗВИТОК ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ НА СИСТЕМУ АУДИТУ ТА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

В умовах глобалізації економічного простору та євроінтеграційного поступу України відбуваються докорінні зміни в архітектурі корпоративного звітування. Традиційна фінансова звітність, яка протягом тривалого часу слугувала основним джерелом інформації про діяльність суб'єктів господарювання, сьогодні поступово втрачає свою виключну роль. Інвестори, кредитори, державні регулятори та суспільство загалом висувають нові вимоги до прозорості бізнесу, акцентуючи увагу не лише на фінансових результатах, а й на сталості розвитку, соціальній відповідальності та екологічній безпеці. Відповіддю на ці виклики стає концепція інтегрованої звітності, яка поєднує фінансові та нефінансові показники, відображаючи здатність організації створювати вартість у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Актуальні тенденції наукових досліджень, як зазначає О. С. Федорова, свідчать про зміщення фокусу з суто фінансового обліку на формування звітності зі сталого розвитку [8]. Це зумовлено тим, що ринкова вартість сучасних компаній все менше залежить від матеріальних активів і все більше – від нематеріальних чинників: репутації, якості людського капіталу, інноваційного потенціалу та якості корпоративного управління. Інтегрована звітність виступає інструментом, що дозволяє систематизувати ці різномірні дані в єдиний документ, надаючи стейкхолдерам цілісну картину бізнес-моделі підприємства.

Впровадження інтегрованої звітності в Україні є складним та багатоаспектним процесом. Г. Скиба, І. Каліна та І. Беженар у своїх дослідженнях справедливо вказують на те, що ключовими викликами для сталого розвитку обліку в Україні залишаються питання прозорості та методологічної невизначеності [7]. На відміну від чітко регламентованих фінансових показників, нефінансова інформація часто має описовий характер, що ускладнює її верифікацію та зіставність. Проте, незважаючи на виклики, перехід до інтегрованого звітування є незворотним, оскільки він безпосередньо пов'язаний із забезпеченням конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародних ринках капіталу.

Важливим аспектом цього процесу є розгляд інтегрованої звітності як стратегічного інструменту. В. П. Гринь підкреслює, що така звітність виконує функцію стратегічних облікових комунікацій, дозволяючи підприємству вести діалог із зацікавленими сторонами [1]. Це особливо актуально для державних підприємств та компаній, що мають суттєвий вплив на економіку та екологію регіонів. Розкриття інформації про стратегію, ризики та можливості дозволяє знизити інформаційну асиметрію та підвищити довіру до менеджменту.

Нормативно-правове підґрунтя для запровадження елементів інтегрованої звітності в Україні закладено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6]. Зокрема, вимоги щодо подання Звіту про управління великими та середніми підприємствами фактично імплементують базові принципи розкриття нефінансової інформації. Звіт про управління вимагає опису не лише фінансового стану, а й екологічних та соціальних аспектів діяльності, що є кроком назустріч повноцінній інтегрованій звітності.

Значний вплив на розвиток національної системи звітування справляє європейське законодавство. Директива (ЄС) 2022/2464 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2022 року (CSRD) встановлює нові, більш жорсткі вимоги до звітності про корпоративний сталий розвиток [2]. Цей документ передбачає обов'язкове розкриття інформації про вплив діяльності

компанії на навколишнє середовище та суспільство («подвійна суттєвість»), а також запроваджує вимогу щодо обов'язкового аудиту такої звітності. Враховуючи статус України як кандидата на вступ до ЄС, положення цієї Директиви найближчим часом будуть імплементовані в національне законодавство, що вимагатиме суттєвої перебудови системи аудиту та державного фінансового контролю.

Вплив інтегрованої звітності на систему аудиту є фундаментальним. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [5] вже містить вимоги щодо перевірки аудитором узгодженості фінансової звітності та Звіту про управління. Однак повноцінний аудит інтегрованої звітності вимагає від аудиторів нових компетенцій. Якщо раніше предметом перевірки була історична фінансова інформація, то тепер аудитор повинен надавати впевненість щодо прогностичних показників, оцінки кліматичних ризиків, дотримання прав людини у ланцюгах постачання тощо. Це призводить до необхідності трансформації аудиторських фірм у мультидисциплінарні практики, де поруч із бухгалтерами працюють екологи, юристи, інженери та експерти з соціальних питань.

Для системи державного фінансового контролю поширення практики інтегрованого звітування відкриває нові можливості підвищення ефективності управління публічними фінансами. Державна аудиторська служба України та Рахункова палата традиційно фокусувалися на аудиті відповідності (законності витрачання коштів) та фінансовому аудиті. Інтегрована звітність створює інформаційну базу для якісного проведення аудиту ефективності.

У державному секторі концепція створення вартості трансформується у створення суспільного блага. Інтегрована звітність дозволяє контролюючим органам оцінити, наскільки ефективно державні підприємства та установи використовують наявні ресурси (фінансові, матеріальні, людські) для досягнення стратегічних цілей держави. Наприклад, аналізуючи звітність державного енергетичного підприємства, державний аудитор може оцінити не лише

прибутковість, а й ефективність інвестицій у модернізацію мереж (виробничий капітал), програми перекваліфікації персоналу (людський капітал) та заходи зі зменшення викидів (природний капітал).

Крім того, інтегрована звітність сприяє посиленню контролю за управлінням ризиками у державному секторі. Вимоги щодо розкриття інформації про бізнес-модель та стратегію змушують менеджмент державних компаній більш відповідально ставитися до ідентифікації загроз. Для органів державного фінансового контролю це означає можливість переходу від ретроспективного контролю (виявлення порушень постфактум) до превентивного моніторингу ризиків, що можуть призвести до втрати державних активів або недоотримання доходів бюджетом.

Важливим аспектом впровадження інтегрованої звітності в систему контролю є цифровізація. Європейський досвід свідчить про необхідність запровадження єдиного електронного формату звітування (ESEF) на базі таксономії XBRL. Це дозволяє автоматизувати процеси збору та аналізу даних, що є критично важливим для органів державного фінансового контролю в умовах обмежених людських ресурсів. Автоматизований аналіз інтегрованої звітності дозволить виявляти аномалії та відхилення у нефінансових показниках, які можуть свідчити про неефективне управління або корупційні ризики.

Однак, на шляху імплементації інтегрованої звітності в систему державного контролю існує низка перешкод. По-перше, це відсутність уніфікованих національних стандартів нефінансового звітування, адаптованих до специфіки державного сектору. По-друге, це кадровий дефіцит – недостатня кількість фахівців у сфері державного аудиту, які володіють методиками оцінки ESG-показників. По-третє, це необхідність суттєвих інвестицій у модернізацію IT-інфраструктури контролюючих органів для обробки великих масивів неструктурованих даних.

Підсумовуючи, слід зазначити, що розвиток інтегрованої звітності в Україні є каталізатором якісних змін у системі аудиту та державного фінансового

контролю. Цей процес вимагає гармонізації національного законодавства з вимогами Директиви ЄС 2022/2464, розробки методичного забезпечення для аудиту нефінансової інформації та підвищення кваліфікації аудиторів. Трансформація звітності дозволить забезпечити прозорість використання ресурсів у процесі повоєнної відбудови України, підвищити інвестиційну привабливість національної економіки та посилити довіру суспільства до інститутів державної влади.

Список використаних джерел

1. Гринь В. П. Інтегрована звітність як інструмент стратегічних облікових комунікацій. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 2(96). С. 47–53. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-2\(96\)-47-53](https://doi.org/10.26642/ema-2021-2(96)-47-53).
2. Директива (ЄС) 2022/2464 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2022 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 537/2014, Директиви 2004/109/ЄС, Директиви 2006/43/ЄС та Директиви 2013/34/ЄС щодо звітності про корпоративний сталий розвиток. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng/>
3. Панасюк В. М., Мельничук І. В., Омецінська І. Я. Облік та оподаткування в інтернет-бізнесі: перспективи розвитку та виклики. *Бізнес Інформ*. 2024. №1. С. 258–266.
4. Панасюк В., Мужевич Н. Особливості впливу цифровізації бухгалтерського обліку на бізнес-процеси підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2024. Том 89. № 4. С. 42-48.
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

7. Скиба Г., Каліна І., Беженар І. Сталий розвиток обліку в Україні: виклики, прозорість та інтегрована звітність. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 595–602. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-84>.

8. Федорова О. С. Актуальні тенденції наукових досліджень щодо формування звітності зі сталого розвитку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 3(113). С. 53–64. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-3\(113\)-53-64](https://doi.org/10.26642/ema-2025-3(113)-53-64).